

Piotr Duchalski

Koncerty Maryjne z Różą w kulturze Kościoła bydgoskiego

słowa kluczowe: muzyka, koncert, kultura kościelna, katedra, Bydgoszcz, Matka Boża Pięknej Miłości, Madonna z Różą

1. Wstęp

Od najdawniejszych czasów Kościół otaczał troskliwą opieką muzykę i śpiew liturgiczny. Już święty Paweł Apostoł zachęcał pierwszych chrześcijan do tego, żeby modlili się słowami hymnów i psalmów i w ten sposób wielbili Boga. Kościół chce, aby muzyka i śpiew pomagały ludziom w głębszym udziale w sprawowanej przez kapłana liturgii, a także motywowały do czynnego w niej uczestnictwa. Dlatego też Kościół nieustannie stara się strzec muzykę i śpiew od wszystkiego, co mogłoby ją pozbawić całego piękna i szlachetności przy posłudze Słowa Bożego. W poprzednich wiekach chóry pełniły ważną rolę w liturgii, wypełniając ją śpiewem od początku do końca. Działo się to ze szkodą dla zgromadzonych wiernych, albowiem przysłuchiwali się tylko swoistym koncertom chórzystów. Nie byli zaangażowani do końca w liturgię, gdyż sprawowana była po łacinie. Liturgia w odnowie posoborowej zmierza do czynnego i pełnego udziału w niej Ludu Bożego. Powstał więc problem, czy muzyka polifoniczna ma jeszcze rację bytu. W tej kwestii zajmuje stanowisko Konstytucja o Liturgii Soboru Watykańskiego II: *Z największą troskliwością należy zachowywać i otaczać opieką skarbiec muzyki kościelnej. Należy starannie popierać zespoły śpiewacze. Śpiew gregoriański Kościół uważa za własny śpiew liturgii rzymskiej. Dlatego w czynnościach liturgicznych on powinien zajmować pierwsze miejsce wśród równorzędnych rodzajów śpiewu. Nie wyklucza się innych rodzajów muzyki, zwłaszcza polifonii, byleby odpowiadała duchowi liturgii*¹. Sobór wyraźnie zaznacza, że w odnowionej liturgii jest miejsce dla chóru kościelnego, który spełnia wyznaczoną mu funkcję w zgromadzeniu liturgicznym.

¹ Konstytucja o Liturgii – Dokumenty Soborowe, Poznań – Warszawa 1970, s. 65-67.

2. Tradycje kultu maryjnego

Kult Najświętszej Marii Panny od wieków jest jednym z najbardziej charakterystycznych elementów chrześcijaństwa na ziemiach polskich. Matkę Bożą sławią liczne dzieła muzyczne, plastyczne i literackie. Słowa wypowiedziane przez Maryję: *Odtąd bowiem zwać mnie będą błogosławioną wszystkie narody, gdyż wielkie rzeczy uczynił mi Wszechmocny*, zapisane w Ewangelii według świętego Łukasza, mają odzwierciedlenie w życiu codziennym katolików i ukazane są w wielu dziedzinach sztuki². O wielkiej skali kultu maryjnego w Polsce świadczą liczne sanktuaria maryjne i ich działalność, specjalne nabożeństwa, np.: Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, Litania Loretańska, nabożeństwa majowe, Nowenna do Matki Bożej Nieustającej Pomocy, nabożeństwa różańcowe; teksty liturgiczne, niezliczone prezentacje Madonny z Dzieciątkiem w malarstwie i rzeźbie oraz polska twórczość pieśniowa na przestrzeni wieków.

Podstawą tak rozbudowanego kultu maryjnego jest wiara wielu ludzi w możliwość otrzymania pomocy i łask od Maryi. Jest to wynik wielopokoleniowej refleksji teologicznej nad życiem i powołaniem Matki Bożej. Tradycyjne nastawienie jest podstawą bogactwa kultu Najświętszej Marii Panny w Polsce. Kultura europejska daje również szereg przykładów dzieł muzycznych, plastycznych i literackich poświęconych Matce Bożej, jednak w żadnym innym kraju kult maryjny nie pozostaje przez wieki tak niezmienny jak w Polsce. Szczególne znaczenie tej czci w Polsce jest związane z patriotyzmem, bowiem w wielu trudnych momentach historycznych zwracano się o pomoc do Matki Bożej. Nie bez powodu Polacy od wieków nazywają Maryję Królową Polski. To sama Maryja osobiście poprosiła, żeby Ją tak nazywać. Stało się to w Neapolu w 1608 roku. Takie przesłanie otrzymał w czasie objawienia Włoch Giulio Mancinelli, jezuita, który żył na przełomie XVI i XVII wieku. Odnaczał się on wielką czcią do Matki Bożej i nabożeństwem do świętych naszych rodaków – Stanisława Kostki i biskupa Stanisława. W wigilię Wniebowzięcia 14 sierpnia 1608 roku Giulio zobaczył Matkę Bożą. Widział też klęczącego u stóp Maryi współbrata z nowicjatu św. Stanisława Kostkę. Na ten widok Mancinelli zawołał: – *Królowo Wniebowzięta, módl się za nami*, na co Matka Boża odpowiedziała: – *Dlaczego nie nazywasz mnie Królową Polski? Ja to królestwo bardzo umiłowałam i wielkie rzeczy dla niego zamierzam, ponieważ osobliwą miłością do Mnie płoną jego synowie*. Po tych słowach Giulio zakrzyknął: – *Królowo Polski Wniebowzięta, módl się za Polskę!*. Mancinelli o swoim widzeniu powiedział przełożonym zakonu oraz polskim jezuitom. Władze kościelne powołały komisję do zbadania objawienia. Po roku wydała ona

² Por. A. Kaczyński, *Ave Maria w polskiej muzyce chóralnej dawnej i współczesnej*, Bydgoszcz 2009, s. 36.

orzeczenie: objawienie jest prawdziwe. Wówczas Giulio rozpoczął pieszą pielgrzymkę do Polski. 8 maja 1610 r. przybył do Krakowa. Sprawując Najświętszą Ofiarę przy grobie św. Stanisława Biskupa, zakonnik miał kolejne objawienie. Maryja stanęła przed nim w wielkim majestacie i po raz kolejny powiedziała: – *Ja jestem Królową Polski. Jestem Matką tego narodu, który jest Mi bardzo drogi, wstawiaj się więc do Mnie za nim, o pomyślność tej ziemi błagaj nieustannie, a Ja ci będę zawsze, tak jak teraz, miłosierną*³. Król Jan Kazimierz Waza uznał Maryję za Królową po wieczne czasy i w Jej ręce ofiarował losy Rzeczypospolitej. W trzysta lat po tym wydarzeniu śluby Jana Kazimierza zostały odnowione przez prymasa Polski, Stefana Wyszyńskiego, który stwierdził, że: *Polska jest Narodem Wybranym Najświętszej Maryi Panny*.

Kościół Katolicki w Polsce w roku liturgicznym obchodzi jedenaście świąt maryjnych. Podczas nabożeństw przywoływane są prawdy wiary lub wydarzenia biblijne: 1 stycznia – uroczystość Bożej Rodzicielki Maryi, 25 marca – uroczystość Zwiastowania Pańskiego, 3 maja – uroczystość Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski, 31 maja – święto Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny, poniedziałek po Zesłaniu Ducha Świętego – święto Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła, 15 sierpnia – uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 26 sierpnia – uroczystość Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej, 8 września – święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, 7 października – wspomnienie Najświętszej Maryi Panny Różańcowej, 21 listopada – święto Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny, 8 grudnia – uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny⁴.

3. Motywy maryjne w muzyce

W perspektywie dziejów Kościoła i burzliwych dyskusji teologicznych za niepodważalne uznaje się współcześnie, że osoba Matki Bożej była istotnie naczelnym akcentem życia katolickiego, pozostając od wieków nieprzedawnionym symbolem wiary. Na przestrzeni lat utrwalił się kult maryjny w tradycji chrześcijańskiej. Łacińska formuła modlitewna, która utrwalała się stopniowo, stała się inspiracją dla kompozytorów, zwłaszcza twórców muzyki chóralnej. Powszechnie znana krótka modlitwa różańcowa stanowiła podstawę twórczości wokalnej kompozytorów, przede wszystkim kompozytorów z kręgu europejskiej kultury muzycznej⁵. Tematyka religijna na przestrzeni dziejów zdominowała pracę kompozytorską przedstawicieli wielu pokoleń. Większość utworów o tematyce

³ <http://sanctus.pl/index.php?module=aktualnosci&id=2494> (dostęp: 6.10.2015).

⁴ ks. T. Loska (opr.), *Mszal z czytaniem*, Katowice 2008, s. 1973-1980.

⁵ Por. ks. Z. Janiec, *Kult Maryi w polskiej muzyce sakralnej*, [w:] *Roczniki Teologiczne*, red. Z. Głowacki Zbigniew, t. 61, zeszyt 8, Lublin 2014, s. 35.

religijnej to dzieła przeznaczone do liturgii lub opiewające kult świętych. Tematyka maryjna to w muzyce najbardziej rozpowszechniona strefa twórczości, ustępująca jedynie biblijnej, czerpanej z Psalterza⁶. Dorobek kompozytorski wielu artystów sztuki muzycznej przetrwał do naszych czasów, ponieważ pozostawał w posłudze Kościoła. Większość kompozycji, zwłaszcza chóralnych, sakralnych i religijnych było tworzonych przede wszystkim właśnie na potrzeby Kościoła. Jest to zrozumiałe z racji zakorzenienia się chrześcijaństwa w tradycji Europejczyków, a w szczególności kultu maryjnego.

W muzyce polskiego średniowiecza wątki maryjne przewijały się zarówno w monodii, jak i w polifonii. Pierwszą zachowaną pieśnią jest *Bogurodzica*, nazywana przez Jana Długosza *patrium carmen*. Z wieku XV zachowało się 89 pieśni, wśród nich znaczną grupę stanowią pieśni maryjne, przede wszystkim tłumaczenia antyfon maryjnych: *Salve Regina* i *Ave Maris Stella*. Motywy maryjne zawarte są także w XV-wiecznych pieśniach bożonarodzeniowych: *Zstała się rzecz wielmi dziwna: Panna Syna Porodziła; Panna Pana porodziła*. W zakresie muzyki polifonicznej należy wspomnieć o trygłosowym kantyku maryjnym *Magnificat* Mikołaja z Radomia, stanowiącym szczytowe osiągnięcie muzyki polskiego średniowiecza. Zachowały się również anonimowe utwory z tekstem łacińskim, np. *Salve, thronus Trinitatis*, hymn na Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny. Z końca XV wieku zachowały się trzy anonimowe kompozycje wielogłosowe z polskim tekstem, z których dwie stanowią pieśni maryjne: *O najdroższy kwiatku* oraz *Bądź wiesioła, Panno czysta*. W wieku XVI nastąpił rozwój pieśni maryjnych. Nasiliła się twórczość maryjna na użytek mszy roratnich. Najbardziej popularne pieśni roratnie z tego okresu to: *Zdrowaś bądź Maryja; Jako róża między kołącym głógiem; Archanioł Gabriel*. Szczególne zasługi dla rozwoju pieśni maryjnych miały zakony bernardynów i franciszkanów. Do najbardziej znanych pieśni maryjnych z XVI wieku zaliczyć można takie, jak: *Zawitaj, ranna jutrzeńko; O gospodzie uwielbiona; Zdrowaś, Gwiazdo morska; Dnia każdego Boga mego*⁷.

Do najpopularniejszych twórców muzyki religijnej w XIX wieku należeli: ks. Józef Surzyński, ks. Eugeniusz Gruberski oraz ks. Leon Moczyński. Motyw Matki Bożej Bolesnej odgrywa pierwszoplanową rolę w oratoriach Józefa Elsnera i Zygmunta Noskowskiego. Motyw Maryi Królowej Polski stał się podstawą oratorium Mieczysława Sołtysa. Nowym gatunkiem muzyki maryjnej XIX wieku były *litanie* ku czci Matki Bożej, skomponowane przez Stanisława Moniuszkę i Władysława Żeleńskiego. W Czterech *Litaniach Ostrobramskich* Moniuszko posłużył się tradycyjnym tekstem łacińskim. Żeleński wykorzystał tekst polski,

⁶ Por. A. Kaczyński, *Ave Maria w polskiej muzyce ...*, op. cit., s. 8.

⁷ Por. ks. Z. Janiec, *Kult Maryi w polskiej muzyce ...*, op. cit., s. 36.

odpowiednik *litanii loretańskiej*. Najwybitniejszym autorem pieśni maryjnych był ks. Karol Antoniewicz. Jest autorem między innymi pieśni: *Chwalcie łąki umajone*; *Nie opuszczaj nas*; *Zawital dla nas majowy poranek*; *Biedny, kto Ciebie nie zna od powicia*; *O Maryjo, na głos slugi*; *O Maryjo, przyjm w ofierze*. Do tekstów Antoniewicza muzykę pisał austriacki kompozytor Joseph Christoph Kessler⁸.

Współcześnie do najpopularniejszych tematów muzycznych opartych na motywach maryjnych należą: *Stabat Mater*, *Magnificat*, *Ave Maria* oraz *Vesperae de Beata*. Powstają także liczne antyfony, hymny, ofertoria, litanie, utwory na chór a cappella, utwory chórálne z towarzyszeniem instrumentów oraz pieśni solowe.

4. Hejnał Maryjny w Bydgoszczy

Dnia 3 maja 1925 roku z wieży kościoła Klarysek został odegrany pierwszy bydgoski hejnał – „Hejnał Maryjny”. Działo to się za sprawą Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy.

W ten sposób nawiązano do pięknych tradycji Krakowa, gdzie odgrywany jest po dziś dzień hejnał z wieży kościoła Mariackiego. Tradycja została przerwana w czasach systemów totalitarnych. Po 86 latach, 3 maja 2011 roku, z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy oraz księdza prałata Stanisława Kotowskiego, proboszcza Parafii Katedralnej pw. św. św. Marcina i Mikołaja, i Oddziału Bydgoskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr, powrócono do tradycji odgrywania „Hejnału Maryjnego” z dzwonnicy katedry. Jest to linia melodyczna pieśni „Po górach, dolinach”, do której zapis nutowy stworzył Marian Wiśniewski, prezes Oddziału Bydgoskiego Polskiego Związku Chórów i Orkiestr, a tekst

Hejnał gra ubrany w galowy mundur wojskowy Roman Biskupski, kapelmistrz Orkiestry Dętej Publicznego Gimnazjum im. Mariana Rejewskiego w Białych Błotach oraz Orkiestry Dętej Zespołu Szkół Mechanicznych nr 1 w Bydgoszczy

w 1873 r. napisał Gaignes z Lucon. Pieśń ma charakter hejnałowy i jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych pieśni maryjnych.

Hejnał jest grany w maju codziennie o godzinie 18.25, na krótko przed nabożeństwem Maryjnym. Podobnie jak w 1925 roku, hejnałom towarzyszą koncerty religijne ku czci Matki Bożej, przygotowane przez bydgoskie środowisko muzyczne⁹.

⁸ Por. ks. Z. Janiec, *Kult Maryi w polskiej muzyce...*, op. cit., s. 37-39.

⁹ por. Archiwalia koncertowe – list kierowany do wykonawców koncertów z dnia 12.05.2011 r.

5. Katedra bydgoska – Sanktuarium Matki Bożej Pięknej Miłości – miejsce Koncertów Maryjnych z Różą

Katedra znajduje się przy północno-zachodnim skraju Starego Rynku. Jest to jeden z najstarszych symboli Bydgoszczy. Dla bydgoszczan czujących się katolikami i Polakami zawsze było to miejsce najświętsze, najważniejsze w mieście. Ten najstarszy zachowany kościół w Bydgoszczy jest jednocześnie sanktuarium maryjnym. Początki szczególnego kultu Matki Bożej w obecnej katedrze odnotowane zostały w końcu XV w. Kult ten związany był z umieszczonym w głównym ołtarzu obrazem podobizny Madonny, Matki Bożej Pięknej Miłości. Obraz pochodzi z XV w., namalowany wcześniej, ufundowany do ołtarza w 1466 r. w podzięce za zwycięstwo wojsk polskich nad Krzyżakami. Fundatorem obrazu był prawdopodobnie Jan Kościelecki. Wizerunek ten zwany jest również Madonną

z Różą i Madonną Bydgoską. Obraz ukoronowany został w 1966 r. przez ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego i ponownie w 1999 r. przez papieża Jana Pawła II. Malowidło przedstawia Najświętszą Maryję Pannę w pozycji stojącej, z Dzieciątkiem Jezus na lewej ręce i pasową różą w prawej, nieco wzniesionej ku górze, dłoni. Nad Jej głową wznoszą się dwa aniołki, które zdają się zakładać koronę. U stóp Madonny widnieje sierp księżyca, rogami skierowany ku górze. W lewym dolnym narożniku umieszczona została postać klęczącego mężczyzny we wzorzystym płaszczu, z modlitewnie złożonymi rękami. Wokół klęczącej postaci wije się szarfa z napisem: „Mater Dei memento mei” (Matko Boża, pamiętaj o mnie)¹⁰.

6. Koncerty Maryjne z Różą

Koncerty Maryjne z Różą w bydgoskiej Katedrze z roku na rok cieszą się coraz większą popularnością zarówno wśród wykonawców, jak i słuchaczy. Do tej pory odbyło się pięć cykli koncertów: w roku 2011 – 10 koncertów, w 2012 – 16 koncertów, w 2013 – 21 koncertów, w 2014 – 20 koncertów i w 2015 roku – 33

¹⁰ Por. K. Błażejewski, *Diecezja Bydgoska. Kościoły*, Bydgoszcz 2011, s. 28.

koncerty. Podczas wszystkich pięciu cykli koncertów udział wzięło 38 chórów z Bydgoszczy i regionu oraz soliści. Wśród osób śpiewających najczęściej występowała Beata Bobińska (sopran) oraz Jolanta Wagner (sopran). Spośród zespołów śpiewających każdego roku udział brał Chór Żeński Primo pod dyrekcją dr hab. Moniki Wilkiewicz oraz Chór Fordonia pod dyrekcją Mariana Wiśniewskiego. W roku 2015 aż 10 chórów zaprezentowało się po raz pierwszy w bydgoskiej katedrze. *V Koncerty Maryjne z Różą* rozszerzone były o koncerty towarzyszące, które odbyły się w Markowicach, Ciechocinku, Inowrocławiu, Żninie oraz Chełmnie. Piąty cykl koncertów ubogacony był również prelekcjami: mgr Aleksandry Drozdeckiej – *Wybrana literatura chóralna a cappella wyrazem kultu Maryjnego* oraz dr Aleksandry Kłaput-Wiśniewskiej – *Bydgoskie tradycje chóralistki*.

Koncerty Maryjne z Różą odbywające się w bydgoskiej katedrze:

I cykl koncertów 2011 rok:

- 18 maja – Chór mieszany ze Stowarzyszenia Muzycznego FORDONIA pod dyrekcją Mariana Wiśniewskiego,
- 19 maja – Chór mieszany DZWON pod dyrekcją Jolanty Grygielskiej,
- 20 maja – Chór Żeński PRIMO Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr I w Bydgoszczy pod dyrekcją Moniki Wilkiewicz,
- 23 maja – Chór mieszany HARMONIA pod dyrekcją Wiolety Durasiewicz,
- 25 maja – Chór Wydziału Wokalnego Państwowego Zespołu Szkół Muzycznych im. Artura Rubinsteina w Bydgoszczy pod dyrekcją Agnieszki Sowy,
- 26 maja – Chór męski HASŁO pod dyrekcją Rafała Sójki,
- 27 maja – Magdalena Bathis (śpiew), Marzena Buchwald (organy),
- 29 maja – Beata Bobińska (sopran), Joanna Derenda-Łukasik (organy), Janusz Bobiński (trąbka),
- 30 maja – Zespół Pieśni Dawnej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy pod dyrekcją Jana Lacha,

- 31 maja – Zespół Pieśni Dawnej Młodzieżowego Domu Kultury nr 5 w Bydgoszczy pod dyrekcją Michaliny Sychalskiej.

II cykl koncertów 2012 rok:

- 9 maja – Katarzyna Fraś-Mularczyk (sopran), Joanna Derenda-Łukasik (organy),
- 10 maja – Magdalena Bathis (sopran), Katarzyna Kwiatkowska (organy),
- 13 maja – Beata Bobińska (sopran), Jolanta Wagner (sopran), Joanna Derenda-Łukasik (organy),
- 16 maja – Chór mieszany Stowarzyszenia Muzycznego FORDONIA pod dyrekcją Mariana Wiśniewskiego i Michaliny Sychalskiej,
- 17 maja – Zespół Pieśni Dawnej FRESCA VOCE pod dyrekcją Michaliny Sychalskiej,
- 18 maja – Chór CANTUS CORDIS pod dyrekcją Janusza Sierszulskiego,
- 19 maja – Nakielski Chór Kameralny SOLI DEO pod dyrekcją Michała Gacki,
- 21 maja – Chór mieszany HARMONIA pod dyrekcją Wiolety Kurasiewicz,

- 22 maja – Chór EXSULTATE DEO pod dyrekcją Romualda Rajsa,
 - 23 maja – Chór VINCENTINUM pod dyrekcją Dariusza Rynkowskiego,
 - 24 maja – Chór mieszany DZWON pod dyrekcją Agnieszki Jędrzejewskiej-Stachury,
 - 25 maja – Chór męski MONIUSZKO ze Żnina pod dyrekcją Beaty Różańskiej,
 - 26 maja – Violetta Narywska (sopran), Marzena Buchwald (organy),
 - 27 maja – Chór Żeński PRIMO Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr I w Bydgoszczy pod dyrekcją Moniki Wilkiewicz,
 - 28 maja – Zespół Pieśni Dawnej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy pod dyrekcją Karoliny Pettke,
 - 30 maja – Koncert finałowy w wykonaniu kilku połączonych chórów.
- III cykl koncertów 2013 rok:**
- 5 maja – Koncert inauguracyjny – chór FORDONIA pod dyrekcją Mariana Wiśniewskiego, chór CANTUS CORDIS pod dyrekcją Janusza Sierszulskiego, Zespół Pieśni Dawnej FRESCA VOCE pod dyrekcją Michaliny Spychalskiej,
 - 7 maja – Chór Żeński PRIMO Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr I w Bydgoszczy pod dyrekcją Moniki Wilkiewicz,
 - 10 maja – Chór CANTARE z Białych Błot pod dyrekcją Zbigniewa Rydelskiego,
 - 11 maja – TRIUMPHAL BRASS QUINTET – Janusz Bobiński (trąbka), Tomasz Gluska (trąbka), Jarosław Klekotko (waltornia), Paweł Kalicki (puzon), Robert Bartoszewicz (tuba),
 - 12 maja – Jolanta Wagner (sopran), Beata Boboińska (sopran), Joanna Derenda-Łukasik (organy),
 - 13 maja – Katarzyna Fraś-Mularczyk (sopran), Joanna Derenda-Łukasik (organy),
 - 14 maja – Zespół wokalny Wydziału Państwowego Zespołu Szkół Muzycznych im. A. Rubinsteina w Bydgoszczy pod dyrekcją Agnieszki Sowy, Magdalena Bathis (śpiew), Katarzyna Glamowska (śpiew), Marzena Buchwald (organy), Katarzyna Kwiatkowska (organy),
 - 15 maja – Chór mieszany Stowarzyszenia Muzycznego FORDONIA pod dyrekcją Mariana Wiśniewskiego i Michaliny Spychalskiej,
 - 16 maja – Chór EXSULTATE DEO pod dyrekcją Romualda Rajsa, Natalia Kolanowska (śpiew), Beata Gaj (organy),
 - 17 maja – Chór kameralny CANTEMUS z Kcyni pod dyrekcją Hanny Żółkłoś,
 - 18 maja – Stowarzyszenie Śpiewacze Męski Chór HASŁO pod dyrekcją Marty Ronek-Koślińskiej,
 - 20 maja – Zespół Pieśni Dawnej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy pod dyrekcją Karoliny Pettke,
 - 21 maja – Chór męski MONIUSZKO ze Żnina pod dyrekcją Beaty Różańskiej,
 - 22 maja – Chór mieszany DZWON pod dyrekcją Agnieszki Jędrzejewskiej-Stachury,

- 23 maja – Zespół Pieśni Dawnej FRESCA VOCE pod dyrekcją Michaliny Spychalskiej,
 - 24 maja – Chór mieszany HARMONIA pod dyrekcją Moniki Waluś,
 - 25 maja – Chór JUBILATE DEO pod dyrekcją Pawła Pawłowicza,
 - 27 maja – Chór COLLEGIUM CANTORUM z Chełmna pod dyrekcją Michała Rajewskiego,
 - 28 maja – Chór kameralny CAMELATA pod dyrekcją Hanny Żółkłoś z Miejskiego Centrum Kultury w Bydgoszczy,
 - 29 maja – Męski Zespół Chorałowy pod dyrekcją prof. Mariusza Kończala,
 - 31 maja – Chór SOLI DEO pod dyrekcją Michała Gacki, chór NADZIEJA pod dyrekcją Michała Gacki.
- IV cykl koncertów 2014 rok:**
- 4 maja – Kwartet smyczkowy ARTE CON BRIO: Krystyna Prystasz (I skrzypce), Krzysztof Krymer (II skrzypce), Mirosław Przybył (altówka), Agata Jarecka (wiolonczela),
 - 7 maja – Chór Akademicki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy pod dyrekcją Benedykta Ody,
 - 8 maja – Chór CANTUS CORDIS pod dyrekcją Janusza Sierszulskiego,
 - 12 maja – Chór Żeński PRIMO Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr I w Bydgoszczy pod dyrekcją Moniki Wilkiewicz,
 - 13 maja – Chór JUBILATE DEO pod dyrekcją Piotra Duchalskiego,
 - 14 maja – Maria Swatek (sopran), Adrianna Beer (mezzosopran), Marzena Buchwald (organy),
 - 15 maja – Chór VINCENTINUM pod dyrekcją Dariusza Rynkowskiego,
 - 16 maja – Chór męski MONIUSZKO ze Żnina pod dyrekcją Beaty Różańskiej,
 - 18 maja – Bydgoski Chór Katedralny pod dyrekcją prof. Mariusza Kończala,
 - 20 maja – Męski Zespół Chorałowy pod dyrekcją prof. Mariusza Kończala,
 - 21 maja – Chór mieszany DZWON pod dyrekcją Agnieszki Jędrzejewskiej-Stachury,
 - 22 maja – Chór EXULTATE DEO pod dyrekcją Romualda Rajsa, Beata Bobińska (sopran), Natalia Kolanowska (sopran), Joanna Derenda-Łukasik (organy), Beata Gaj (organy),
 - 23 maja – Chór Żeński CANTARE z Białych Błot pod dyrekcją Zbigniewa Rydelskiego,
 - 25 maja – Jolanta Wagner (sopran), Beata Bobińska (sopran), Joanna Derenda-Łukasik (organy),
 - 26 maja – Chór FORDONIA pod dyrekcją Michaliny Spychalskiej i Marianna Wiśniewskiego,
 - 27 maja – Chór CHORUS OSENSIS z Osia pod dyrekcją Michała Rajewskiego,
 - 28 maja – Chór Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy pod dyrekcją prof. Janusza Staneckiego,
 - 29 maja – Schola Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Bydgoskiej, zespół QUADRANS z Centrum Kultury Katolickiej „Wiatrak” w Bydgoszczy pod dyrekcją dr Katarzyny Szewczyk,
 - 30 maja – Chór SOLI DEO pod dyrekcją Michała Gacki, chór NADZIEJA pod dyrekcją Michała Gacki,

- 31 maja – Chór COLLEGIUM CANTORUM z Chelмна pod dyrekcją Michała Rajewskiego.

V cykl koncertów 2015 rok:

- 3 maja – TRIUMPHAL BRASS QUINTETT z solistką Beatą Bobińską,

- 4 maja – Chór VINCENTINUM pod dyrekcją Dariusza Rynkowskiego, chór SKONT-TIN-NONT z Unisławia pod dyrekcją Mariusza Bartkowskiego,

- 5 maja – Chór CANTUS CORDIS pod dyrekcją Janusza Sierszulskiego,

- 6 maja – Towarzystwo Śpiewu HALKA Chór Męski pod dyrekcją Kai Potrzebskiej, chór mieszany DZWON pod dyrekcją Agnieszki Jędrzejewskiej-Stachury,

- 7 maja – Chór EXSULTATE DEO pod dyrekcją Romualda Rajsa, Beata Bobińska (sopran), Natalia Kolanowska (sopran), Artur Ptaszyński (psalmista), Beata Gaj (organy),

- 8 maja – Chór THE G SINGERS pod dyrekcją Aleksandry Drozdeckiej,

- 9 maja – Żeński chór CANTARE z Białych Błot pod dyrekcją Zbigniewa Rydelskiego,

- 10 maja – Mariola Rybicka-Miccio (sopran liryczny), Magdalena Koronka (skrzypce), Jerzy Nowicki (organy),

- 11 maja – Chór JUBILATE DEO pod dyrekcją Piotra Duchalskiego,

- 12 maja – Chór FORDONIA pod dyrekcją Mariana Wiśniewskiego, Zespół Pieśni Dawnej FRESCA VOCE pod dyrekcją Michaliny Spychalskiej,

- 13 maja – Zespół Wokalny Katedry w Bydgoszczy pod dyrekcją prof. Mariusza Kończala,

- 14 maja – Chór NADZIEJA pod dyrekcją Michała Gacki, chór SOLI DEO pod dyrekcją Michała Gacki,

- 15 maja – Zespół Muzyki Dawnej CONCENTUS pod dyrekcją Patrycji Cywińskiej-Gacka, Zespół Muzyki Dawnej FLAUTI CANTO pod dyrekcją Patrycji Cywińskiej-Gacka,

- 16 maja – Chór Żeński PRIMO pod dyrekcją dr hab. Moniki Wilkiewicz,

- 17 maja – Jolanta Wagner (sopran), Beata Bobińska (sopran), Małgorzata Bobińska – flet, Joanna Derenda-Łukasik (organy),

- 18 maja – Katarzyna Fraś-Mularczyk (sopran), Joanna Derenda-Łukasik (organy),

- 19 maja – Chór męski MONIUSZKO ze Żnina pod dyrekcją Beaty Różańskiej,

- 20 maja – Izabela Miloch (sopran), Maria Swatek (sopran), Ada Ber (mezzosopran), mgr Marzena Buchwald (organy),

- 21 maja – Chór ŚWIĘTA CECYLIA z Solca Kujawskiego pod dyrekcją Macieja Kuligowskiego,

- 22 maja – Schola Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Bydgoskiej pod dyrekcją dr Katarzyny Szewczyk,

- 23 maja – Stowarzyszenie Śpiewacze Męski Chór HASŁO pod dyrekcją Marty Ronek-Koślińskiej, Chór Miejskiego Centrum Kultury w Bydgoszczy pod dyrekcją Marty Ronek-Koślińskiej

- 24 maja – Chór CHORUS OSENSIS z Osia pod dyrekcją Michała Rajewskiego, Warlubski Chór Kameralny pod dyrekcją Michała Rajewskiego, chór COLLEGIUM CANTORUM

z Chełmna pod dyrekcją Michała Rajewskiego,

- 25 maja – Chór Kameralny Akademii Muzycznej w Bydgoszczy pod dyrekcją prof. Janusza Staneckiego oraz dyplomantek Akademii Muzycznej: Katarzyny Pater, Magdaleny Lipińskiej i Marty Szczęsnej,

- 26 maja – Chór Parafii pw. św. Mateusza w Bydgoszczy pod dyrekcją dr hab. Grażyny Wolter-Kaźmierczak, Chór Akademicki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy pod dyrekcją prof. Bernarda Mendlika,

- 27 maja – Żeński Zespół Wokalny

SIGMA Wydziału Dyrygentury, Jazzu i Edukacji Muzycznej Akademii Muzycznej w Bydgoszczy pod dyrekcją Magdaleny Filipskiej,

- 28 maja – Chór Kameralny AKOLADA Bydgoskiej Szkoły Wyższej pod dyrekcją prof. nadzw. dr hab. Renaty Szaferafin-Wójtowicz,

- 29 maja – Męski Zespół Choralowy pod dyrekcją prof. Mariusza Kończala,

- 31 maja – kwartet smyczkowy ARTE CON BRIO: Krystyna Prystasz (I skrzypce), Krzysztof Krymer (II skrzypce), Mirosław Przybył (altówka), Agata Jarecka (wiolonczela).

Analiza archiwaliów koncertowych pozwoliła przedstawić wszystkie cykle *Koncertów Maryjnych z Różą*. Wymienione zostały chóry oraz soliści występujący w ciągu pięciu lat trwania przedsięwzięcia. Podczas koncertów była możliwość wysłuchania utworów wielu znanych kompozytorów, takich jak: Bach, Schubert, Mozart, Haendel, Mendelssohn-Bartholdy, Bizet czy Świder, ale również dzieła mało znanych twórców, między innymi utwory bydgoskiego dyrygenta Stanisława Mazy. Do najczęściej wykonywanych utworów należą m.in.

Jan Sebastian Bach, Charles Gounod – *Ave Maria*; Franz Schubert – *Ave Maria*; Camille Saint-Saens – *Ave Maria*; Giulio Caccini – *Ave Maria*; Ramiro Real – *Ave Maria*; Jacob Arcadelt – *Ave Maria*; Feliks Nowowiejski – *Parce Domine*; Wolfgang Amadeus Mozart – *Ave Verum Corpus*; Teofil Klonowski – *Gaude Mater Polonia*; Cesar Franck – *Panis angelicus*; Julio Dominquez – *Ave Maria*; Giuseppe de Marzi – *Signore delle cime*; Adolph Adam – *Głos duszy*; Andrew Lloyd Weber – *Pie Jesu*; Giuseppe Giordani – *Caro mio Ben*; Zoltan Kodaly – *Stabat Mater*; Ola Gjeilo – *Ubi Caritas et Amor*.

Koncerty Maryjne z Różą mają ogromne znaczenie w rozwoju kultury muzycznej miasta. Słuchacze każdego dnia przez cały miesiąc mogli spotykać się z żywą muzyką, wykonywaną przez chóry parafialne, chóry akademickie oraz wielu solistów współpracujących z najważniejszymi instytucjami muzycznymi Bydgoszczy. Każdy koncert poprzedzony był odegraniem *Hejnalu Maryjnego* z wieży katedry, nabożeństwem ku czci Najświętszej Maryi Panny, nabożeństwem majowym i mszą świętą. Jak sama nazwa koncertów wskazuje, były one jakoby przedłużeniem misterium Maryjnego, oddawania czci Matce Bożej Pięknej Miłości, Madonnie z Różą – patronce diecezji bydgoskiej.

Marian Concerts with the Rose in the Bydgoszcz church culture

keywords: music, concert, church culture, cathedral, Bydgoszcz, Our Lady of Beautiful Love, Madonna with the Rose

Summary

The Marian Concerts with the Rose play a huge role in development of music culture in the city. Music lovers had an opportunity to listen to *live music* every day throughout a month, performed by parish choirs, academic choirs and many soloists cooperating with the most important music institutions of Bydgoszcz. Every concert was preceded with playing of the *Marian Bugle Call* from the tower of the Cathedral, service in honor of the Blessed Virgin Mary – *May devotion to the Blessed Virgin Mary* and Holy Mass. The name of the concerts indicated that they were in some way an extension of Marian mystery, worshipping of Our Lady of Beautiful Love, Madonna with the Rose, patron saint of the Diocese of Bydgoszcz. An analysis of concert archives allowed to present all series of *The Marian Concerts with the Rose*. The article mentions choirs and soloists performing for five years of this event.

Marienkonzerte mit der Rose in der Kultur der Bydgoszcher Kirche

Schlüsselwörter: Musik, Konzert, Kirchenkultur, Dom, Bydgoszcz, Gottesmutter der Schönen Liebe, Madonna mit der Rose

Zusammenfassung

Die Marienkonzerte mit der Rose haben eine riesige Bedeutung für die Entwicklung der Musikkultur der Stadt. Die Hörer können jeden Tag, den ganzen Monat Mai lang, Kontakt mit *lebendiger Musik* haben, die von den Pfarr-, Hochschulchören sowie von zahlreichen Solisten vorgetragen wird, welche mit den wichtigsten Musikinstitutionen von Bydgoszcz zusammenarbeiten. Vor jedem Konzert wird das *Marien-Trompetensignal* von dem Domturm vorgespielt, darauf folgen die Andacht zu Ehren der Heiligsten Jungfrau Maria – *die Maiandacht* und die heilige Messe. Selbst der Name dieser Konzerte weist darauf hin, dass sie als Verlängerung des Marienmysteriums, zur Verehrung der Gottesmutter der Schönen Liebe, der Madonna mit der Rose – Schirmherrin der Diözese von Bydgoszcz gedacht sind. Die Analyse der Konzertarchivalien hat es ermöglicht, alle Folgen der *Marienkonzerte mit der Rose* vorzustellen. Hier wurden alle Chöre und Solisten erwähnt, die innerhalb der fünf Jahre dieses Vorhabens aufgetreten sind.